

Francesco Petrarca (1304 – 1374): Zpěvník (po 1327 – asi 1368 / 1374)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy;

4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

3

Zranil ho ten zákeřný bůzek v den Velkého pátku, kdy se jeho útoku nenadál.

Byl den, v němž i tvář slunce zatměla se
v soustrasti nad svým Tvůrcem trpícím,
kdy jsem byl vydán, aniž jsem si všim,
všanc ohňům vašich očí, vaší kráse.

Nenadál jsem se v takovémto čase
útoku lásky; uspán bezpečím
jsem klidně krácel davem největším.
A v nárcích lidu strast má počala se.
Bůh lásky stih mě zcela beze zbraně.
A okem v srdce otevřena brána,
když náhlé slzy prolomily val.

Nemyslím, že to byla čestná rána,
když na mě vystřelil tak nečekaně,
a na vás ozbrojenou již se bál.

4

Oslněn Lauřinou ctností a krásou...

Do hrdé krve pokoru a klid,
vznešenost, za níž čisté srdce jest,
plod zralých dní a květnou ratolest,
pod vážným čelem rozjasněný třpyt –

to dokázala v jedné ženě slít
sudička hvězda, ba sám Vládce hvězd;
tu líbeznost, tu důstojnost a čest
básníkům ani nelze vyslovit.

Láska se u ní s cudnou myslí snoubí,
s vrozenou krásou půvab královen;
a sladce mluví každý posuněk.

A cosi, nevím co, se v očích hloubí,
co rázem zjasní noc a zatmí den,
čím hořkne med a sládne peluněk.

21

Napjatě očekával Lauru na stezičce, kudy chodívá, ale když přišla a pozdravila, bylo to pro něj jako blesk.

Zaveden láskou v onen známý kout,
já napjat byl, jak kdo se chystá k seči,
těká sem tam a váží nebezpečí;
mou zbrojí však byl jen mých citů proud.

Tu stín jsem spatřil na pěšinu vplout,
kreslený sluncem; po něm zpovzdálečí
jsem poznal tu, již rajské sady svědčí
spíš nežli země, správný-li můj soud.

I ptám se srdce, čeho se to bojí.
Však než jsem domyslil své pomyšlení,
už vzplálo proti mně to světlo dvojí.

A jako s bleskem vzápětí jde hřmění,
tak překvapily rázem plachost moji
zář očí a s ní sladké pozdraven

ZNEUŽITÝ SHAKESPEARE

Tak jako Shakespeare ve svých dramatech dokázal staré formy a témata přetvořit v živoucí objevná díla, stejného zázraku se mu podařilo docílit v žánru lyrické poezie. Úzce vymezený prostor čtrnácti veršů sonetu, který jeho předchůdci naplňovali umně vystavěnými popisy, kázáními či chvalozpěvy, Shakespeare prohloubil, zdramatizoval a nabil nesmírným množstvím protikladných vnitřních prožitků. Úchvatné poetické obrazy se v **Sonetech** střídají s pragmatickými glosami, vzletná abstrakta přecházejí ve výrazivo jadrné, až obhroublé, zanícená vyznání se střídají s pocity nejhlubší skepse a deprese, patos se lomí v ironii a humor, mýtus v lechtivou lascivnost.

Poznámky k interpretaci

Po Dantovi byl druhým velkým italským básníkem rodák z toskánského venkova **Francesco Petrarca** [frančesko petrarka]. Studoval na univerzitách ve Francii a Itálii. Stal se knězem a většinu profesního života prožil ve službách církevní diplomacie; hodně cestoval. Ačkoli jako katolický kněz podléhal zásadě celibátu a nemohl se oženit, náklonnost k ženám patřila mezi témata jeho života a Petrarca se stal otcem syna a dcery. Z jeho tvorby je nejslavnější a nejvýznamnější **soubor 366 lyrických básní**: pro drtivou většinu z nich vytvořil novou formu – **sonet**. Hlavním tématem těchto sonetů, které psal v průběhu řady let, je náklonnost k mladé ženě jménem **Laura**. Petrarca byl do ní platonicky zamilován a svou lásku prožíval jako velmi silný, trvalý cit.

Sonet se stal a dodnes zůstává **nejrozšířenější pevnou formou lyrické poezie**. Tvoří jej **4 sloky** o celkovém počtu **14 veršů** (rozložených **4-4-3-3**). **Dvě čtyřveršové sloky** navozují **základní téma**, které můžeme chápat také jako **otázku či problém** (každá sloka ještě může toto téma nahlížet z různého úhlu). **Dvě tříveršové sloky** obsahují – jako **pointu** – **rozuzlení či zobecňující soud**.

Všimněme si, že sonet obsahuje i **gradaci** (vystupňování). **1. – 2. sloka** vyzařují **pozvolnou atmosféru**: každá z nich má **obkročný rým**, rýmové shody jsou v obou slokách stejné. **3. – 4. sloka** jsou **dynamičtější**: nejen svým menším rozměrem, ale také tím, že **rým překračuje jejich vzájemnou hranici**, a tím je poutá do sevřenějšího celku.

Oblibu sonetu vychází z toho, že sonet je vlastně **rébus, logická hádanka**: jak odhalit v námětu básně jeho vnitřní vazby nebo jak vtěsnat do předem dané pevné formy pokaždé jiný, čtenářsky atraktivní obsah (psaní sonetu je podobný úkol, jako když se chceme se srozumitelným sdělením vejít do rozměru SMS zprávy nebo jako když řešíme matematickou hádanku sudoku).

NEZAPOMENĚME: Je velký rozdíl mezi Dantovou Beatricí a Petrarcovou Laurou (Dante psal dříve). Beatrice je nebeská dívka, seslaná k ochraně básníka Pannou Marií. Je dokonalá, ale co s ní? ☺ Laura je pozemská kráska, sice nádherná, ale přece z masa a kostí. Básník jí byl zaujat (na Velký pátek – renesanční polemika s povinně církevním smutkem na bohoslužbě toho dne) a složitě konstruuje jakoby náhodné setkání na cestě v parku, ale ukáže se, že i ona si ho v chrámu všimla a že ji zaujal jako muž; nyní mu úsměvem dává najevo svou náklonnost a iniciativně tak předchází – jako aktivní renesanční člověk (vzpomeňme na Porcii) – jeho namlouvání.

Druhý text je populárně naučný z časopisu (Reflex): na odborný text je tam málo termínů, na druhou stranu je to náročnější než bulvár. Zkuste najít některé rysy shodné či odlišné ve srovnání Shakespeare – Petrarca.

